

Sociaal Domein – Programma 'Zorg voor wie dat nodig heeft'

Hoe gaat het met de inzet vanuit ons als gemeente?

Voormekaar Teams

De VMK-teams hebben de manier waarop zij werken helemaal omgegooid; van fysieke ontmoetingen aan de keukentafel naar contact met inwoners op afstand. Gesprekken vinden online plaats, maar als het noodzakelijk is, worden gesprekken ook in de thuissituatie gevoerd. Medewerkers van Voormekaar geven aan dat zij door de online gesprekken een minder diepgaand beeld van de inwoner en de situatie kunnen vormen. Dat maakt het ook lastig om iedere keer goed te bepalen of passende en effectieve hulp wordt ingezet. Daarbij duurt het langer voordat een melding kan worden afgesloten, omdat dit pas wordt gedaan als zeker is dat er voldoende ondersteuning is. Daarnaast zijn veel (voorliggende) voorzieningen dicht.

Voormekaar wordt gezien de omstandigheden goed bereikt, maar heeft wel verminderd zicht op een deel van de inwoners en dat is zorgelijk. Multi-probleem gezinnen, zorgmijders, eenzame ouderen, huiselijk geweld, het is allemaal minder in beeld. De (landelijke) verwachting is dat zich dit na de coronacrisis gaat wreken en het aantal zorgvragen en de problematiek toeneemt..

Inzet zorgaanbieders

Voor zorgaanbieders vraagt de huidige situatie veel inzet en flexibiliteit. Er is te weinig zorgpersoneel en nieuwe initiatieven en activiteiten komen moeizaam tot stand. De eerste lockdown had daarbij wel meer effect dan de tweede lockdown, omdat er nu meer ervaring is opgedaan met het bieden van inzet binnen de beperking van de coronamaatregelen. Zo is dagbesteding voor ouderen op een andere manier ingericht, denk aan grotere ruimtes en kleinere groepen. Individuele begeleiding gebeurt veelal via videobellen en telefonische afspraken. De medische zorg is enorm afgeschaald.

Bij de Kinderopvang hebben we te maken met achterstand in inspecties door de GGD. Dit heeft landelijk aandacht. Dit heeft tot nu toe nog geen problemen opgeleverd en zijn er geen incidenten geweest, maar vraagt van aanvragers wel meer geduld.

Opgaveteam Vluchtelingen

Duidelijk is dat meedoen, één van de doelen voor deze doelgroep, onder druk staat. We kunnen niet op dezelfde wijze communiceren zoals we dat voor corona deden. Ook de samenwerking met betrokkenen en organisaties op dit thema organiseren we op een andere manier dat meer vraagt. We merken dat fysiek met elkaar in gesprek gaan over (nieuwe) samenwerking echt ten goede komt aan de kwaliteit en beter werkt dan de online ontmoetingen.

Thuiswerken zorgt ervoor dat opgaveteam Vluchtelingen minder goed met het netwerk contact kan onderhouden. Met name bij de vrijwilligers (een oudere groep die niet zo makkelijk videobelt) zorgt dat voor afstand. Er is dit jaar ook geen informatieavond voor vrijwilligers geweest. Hierdoor krijg je als gemeente minder goed mee wat er speelt en gaan vrijwilligersgroepen meer hun eigen weg. Omdat we als gemeente uiteindelijk wel verantwoordelijk zijn, vraagt dit onze aandacht.

Planning en voortgang

De programmaplanning 2020 is grotendeels gehaald. Wel is er uitloop op een aantal projecten, zoals het vrijwilligersplatform en de ontwikkeling van de dorpskamer. In de planning van 2021 is rekening gehouden met corona, omdat we zien dat een aantal zaken meer tijd vraagt. De bijstelling van de beleidsregels in het sociaal domein stellen we uit naar 2022. Er is hiervoor gekozen, omdat door de vele extra taken die er door corona in het sociaal domein bij zijn gekomen, de werkdruk erg is toegenomen (denk aan ondersteuning regelingen Rijk van corona, organiseren van de noodopvang). Uitstel van dit project brengt geen grote risico's met zich mee en ontlast de betrokken medewerkers. Verder maakt dat uitstel van dit project ervoor zorgt dat we dit nu samen met SDOA en mogelijk de andere twee gemeenten kunnen doen.

Hoe gaat het met de inwoner?

Algemeen beeld Sociaal Domein

Vanuit het sociaal domein hebben we oog voor signalen van inwoners. Onze ervaringen sluiten aan bij de ervaringen uit de GGD monitor: meer signalen van eenzaamheid, soms zorgelijke signalen over mindere inzet jeugdzorg / achterstanden op school bij kwetsbaren, minder actieve vrijwilligers (bv bij de vrijwillige

vervoersdiensten). Ook ten aanzien van armoede zijn er zorgen, zo is de kledingbank gesloten. Medewerkers van Voormekaar geven aan dat ouders, mantelzorgers en hulpverleners overbelast worden. Het uitstel van reguliere zorg is ook een groot aandachtspunt, zo zijn bijvoorbeeld diverse therapieën niet uitvoerbaar op 1,5m en zijn diverse instellingen verminderd bereikbaar. Alleen de zware medische zorg en de noodzakelijke zorg vinden doorgang. Toch zien we geen terugloop in bijvoorbeeld het aantal aanvragen voor hulp bij huishouding. Het aantal aanvragen voor deze vorm van ondersteuning is namelijk gestegen tussen april 2020 t/m november 2020. Het aantal meldingen bij Veilig Thuis is de afgelopen tijd niet gestegen.

Noodopvang basisonderwijs

In de tweede lockdown wordt meer gebruik gemaakt van de noodopvang dan in de eerste lockdown. De vraag naar noodopvang neemt met de week toe. Uit een lokale enquête onder het basisonderwijs over de periode van de tweede lockdown blijken de volgende effecten op leerachterstanden, kinderen, ouders en leerkrachten:

- 64% van de scholen geeft aan weinig leerachterstand te ervaren. 7% ervaart geen leerachterstand. 29% ervaart wel een leerachterstand. Nadere duiding:
 - o Voor sommige scholen is het te vroeg om een leerachterstand te kunnen meten.
 - o Een aantal scholen ervaart leerachterstand in alle groepen, andere scholen met name in de onderbouw.
- Gevolgen voor kinderen:
 - o Missen van sociale contacten en eenzaamheid
 - o Minder motivatie en concentratie
 - o Druk op de thuissituatie
- Gevolgen voor ouders (van kinderen die naar kinderopvang en/of school gaan):
 - o Veel druk, stress, onrust en vragen
 - o Moeite met ondersteunen van hun kinderen
- Gevolgen voor personeel:
 - o Veel werkdruk, met name de combinatie online onderwijs en noodopvang
 - o Vermoeidheid
 - o Druk op thuissituatie
- Andere gevolgen:
 - o Zorgen over eigen veiligheid
 - o Onduidelijkheid over voortgang van zaken (zoals cito toetsen)
 - o Minder contactmoment/afstemming tussen collega's

Ouderen

De eenzaamheid is een enorm groot probleem bij ouderen. Bezoek blijft uit voorzorg weg en veel activiteiten en welkomte daginvulling zijn afgeschaald of zelfs geannuleerd. Veel ouderen hebben moeite met digitaal communiceren. Dit zorgt voor moeizaam contact.

Mantelzorgers

Zoals al eerder in deze brief aangegeven, drukken de beperkingen in deze lockdown erg op mantelzorgers. Door het afschalen van de zorg, minder mogelijkheden voor dagopvang en de beperkte mogelijkheden voor opname in een verpleeghuis worden zij zwaarder belast. Daarnaast kan de druk extra hoog zijn voor mantelzorgers die zelf werkzaam zijn in cruciale beroepen en voor degenen die dreigen hun baan te verliezen.

Jonge mantelzorgers brengen (gedwongen) meer tijd door met hun gezinslid met een ziekte of beperking. Het volgen van thuisonderwijs kan voor hen lastig zijn. Vanuit de Jimmy's is er extra inzet om jonge mantelzorgers digitaal te ondersteunen.

Mensen met een beperking

Een signaal van het Gehandicaptenplatform is dat ze binnen de corona maatregelen soms het maatwerk missen voor mensen met een beperking. Bijvoorbeeld de verplichte winkelkar in een supermarkt: hoe ga je daarmee om als je in een rolstoel zit of een rollator gebruikt? Ouders van kinderen met beperking hebben het extra zwaar. Ook hier uit blijkt hoe belangrijk het is om uit te gaan van de mogelijkheden van de individuele inwoner.

Jeugd

Er komen veel signalen dat de jeugd het moeilijk heeft. Voormekaar ervaart dat gezinnen steeds meer worstelen met de opvoeding van de kinderen. Onder andere door paniek telefoontjes op het moment dat er een lockdown wordt afgekondigd. Thuisonderwijs en het constant thuis zijn van kinderen is in steeds meer situaties lastig. Pubers die zich minder kunnen ontwikkelen, geen vrienden kunnen ontmoeten en alleen online les hebben.

Daarnaast komen ook meldingen bij Voormekaar en de Jimmy's binnen van angst bij jongeren. En ervaren jongeren dat de doelen waaraan ze werken (bijvoorbeeld bij een traject bij de Jimmy's), voor een deel 'on hold' worden gezet. De jongerenwerkers hebben de indruk dat jongeren steeds meer licht depressieve klachten krijgen. Er zijn jongeren die nu thuis huiswerk moeten maken, maar waar de thuissituatie niet optimaal is of die moeite hebben zich te concentreren. Die hebben er veel aan als ze bij Jimmy's terecht kunnen om daar bijvoorbeeld huiswerk te maken of voor een luisterend oor. Ook krijgen we daar signalen dat de jongeren de sociale contacten enorm missen.

Vervoer

ZOOV kan het vervoer binnen de maatregelen uitvoeren. Het aantal inwoners dat hier gebruik van maakt, is gedaald. Het leerlingenvervoer is in de loop van de tweede lockdown toegenomen in vergelijking met het begin van de tweede lockdown. In de tweede lockdown is er weinig veranderd ten opzichte van het afgelopen jaar. Er kan gebruik gemaakt worden van ZOOV voor inwoners met een Wmo indicatie ouder dan 60 jaar voor het vervoer van en naar de priklocatie voor het krijgen van een vaccinatie.

Vrijwilligersvervoer

De Elektrocar rijdt, maar minder ritten. Financieel kan dit niet uit, maar de reserves lijken voldoende om deze tijd te overbruggen. Door de versterkte maatregelen is er in het najaar minder vervoer dan rond de zomer. De Vlearmoesbus rijdt sinds de lockdown in het voorjaar van 2020 niet. Zij ontvangen van de sponsors nog geld en kunnen het met hun reserve redden. Hoe dit volgend jaar uitpakt, is de vraag. Vraag naar het vervoer is er wel. De Naoberbus rijdt beperkt (ongeveer 30%). Veel leden en chauffeurs zijn voorzichtig. De Naoberbus is van 26 naar 17 chauffeurs gegaan en er rijden nu 8 chauffeurs. De praktijk wijst uit dat ze geen problemen ervaren met het maximale aantal klanten die kunnen worden vervoerd. De toekomst wordt somber ingezien, omdat er sprake is van een kleine reserve. Anderzijds ziet de Naoberbus mogelijkheden om de exploitatie beter rond te krijgen. Er wordt een nieuwe bestuurder gezocht.

Wat zijn de verwachtingen voor de (middel) lange termijn?

Zorg en ondersteuning

We moeten rekening houden met een groep jongeren en gezinnen die na de lockdown minder goed de aansluiting op school of (vrijwilligers)werk kunnen maken door een ontwikkelingsachterstand en/of hun psychische en/of financiële situatie. Enerzijds door de directe invloed van de maatregelen (zoals financiële problemen bij gederfde inkomsten), anderzijds omdat men een grotere drempel ervaart om gebruik te maken van zorg en ondersteuning (indirect gevolg van de maatregelen). De (middel) lange termijn effecten zijn vanzelfsprekend voor een groot deel onzeker, maar de landelijke berichtgeving van onder andere belangenorganisaties, het onderwijs en zorginstellingen spreken hierover met nadruk hun zorgen uit. In de eerste lockdown was er bijvoorbeeld in de jeugd GGZ minder instroom dan in dezelfde periode een jaar daarvoor. Dit kwam doordat intakes online niet goed werkten en mensen een bezoek aan de huisarts uitstelden. Het is goed mogelijk dat er na de tweede lockdown een verhoogde instroom in de jeugdzorg te zien is. En daarbij kan de problematiek complexer zijn dan als het probleem eerder en completer in beeld was gekomen. Zoals eerder al genoemd, is het aantal meldingen bij Veilig Thuis niet toegenomen, maar bij Voormekaar merken we wel een toename van acute meldingen en meldingen van complexe casussen (dit zijn casussen waar op meerdere leefgebieden zorgen zijn).

Als gevolg van de lockdown is er minder zicht op het welzijn van inwoners; hoe gaat het nu echt achter de voordeur? En is de zorg die wij (telefonisch) hebben ingezet wel echt passend? Dit zijn met name de mensen die niet zo snel aan de bel trekken, dus wat we daar mee moeten of kunnen? Er zijn zorgen over toenemende psychische klachten bij ouderen. Zij kunnen doordat ze weinig hebben ondernomen en minder contacten hebben gehad, zowel lichamelijk als geestelijk achteruit zijn gegaan. Inwoners die een maatwerkvoorziening (bijvoorbeeld: dagbesteding) hebben gekregen, kunnen niet meer terug naar voorliggende voorzieningen, omdat ze binnen de maatwerkvoorziening gesetteld en vertrouwd zijn. En gewend zijn om (professioneel) begeleid te worden.

Vrijwilligerswerk is gedurende deze periode vaak niet mogelijk. Van vrijwilligersorganisaties komen signalen dat deze tijdelijke situatie voor een bepaalde groep aanleiding is om helemaal met het vrijwilligerswerk te stoppen. De vraag is welke gevolgen dit heeft voor de periode na corona. Dit heeft de aandacht bij ons platform vrijwilligers, om inwoners en organisaties goed te ondersteunen in deze uitdagingen. Daarnaast zorgt vrijwilligerswerk bij veel mensen voor structuur, sociale contacten en zingeving. Dit valt voor een groot deel weg, wat kan leiden tot vereenzaming en somberheid.

Financiële overzicht Sociaal Domein

De financiële effecten door Corona zijn binnen het sociaal domein merkbaar op de volgende onderwerpen:

	Onderwerp	Financieel effect
A	Eigen bijdrage CAK	Budgettair neutraal
B	Anders geleverde zorg	Budgettair neutraal
C	Continuïteitsbijdrage	Budgettair neutraal
D	Meerkostenregeling	PM
E	Inhaalzorg	PM
F	Rechtmatigheid	Niet van toepassing

Toelichting

A Eigen bijdrage CAK

Gedurende maart en april 2020 is er door het CAK geen eigen bijdrage geïnd en daarmee niet aan gemeenten afgedragen. In de bestuursrapportage 2020 is hier melding van gemaakt. De begrote inkomstenpost is met € 60.000 verlaagd. Inmiddels is helder dat voor het overige de realisatie van inkomsten wel wordt bereikt. Voor deze misgelopen eigen bijdrage zijn we voor ongeveer hetzelfde bedrag gecompenseerd door het Rijk.

B Anders geleverde zorg

Het is zorgaanbieders toegestaan om zorg anders in te vullen, bijvoorbeeld via beeldbellen. Voor zover mogelijk is dit in onze administratie wel apart geregistreerd. Het is op dit moment niet mogelijk een eenduidig beeld te geven van de financiële gevolgen. We gaan er daarom vanuit dat deze zorg weliswaar op een andere manier is geleverd, maar dat dit geen financiële consequentie heeft.

C Continuïteitsbijdrage

Door vraaguitval of verminderde inzetbaarheid van personeel is de omvang van zorg en ondersteuning tijdelijk feitelijk afwijkend van de normale situatie. Vooral tijdens de eerste lockdown kon bepaalde zorg, zoals groepsbegeleiding, niet geleverd worden. Om te voorkomen dat zorgaanbieders hierdoor in financiële problemen komen, heeft de VNG met het Rijk de regeling continuïteitsbijdrage afgesproken. Dit houdt in dat zorgaanbieders voor de periode van maart tot en met juni 2020 compensatie hebben gekregen voor niet geleverde zorg, tot maximaal de gemiddelde productie over januari en februari 2020. In totaal is € 580.000 toegekend. Het is voor ons niet na te gaan of we deze kosten ook in diezelfde mate hadden gehad zonder corona. We veronderstellen daarom dat dit geen financieel effect heeft.

D Meerkostenregeling

Meerkosten ten behoeve van extra maatregelen vanwege corona, kunnen door zorgaanbieders worden ingediend. Op dit moment is een bedrag van (slechts) € 3.100 uitgekeerd. Zorgaanbieders kunnen echter nog tot 1 februari 2021 indienen. De verzoeken om meerkostenregeling worden regionaal verzameld en beoordeeld. Op dit moment is er nog geen zicht op de totale omvang van ingediende meerkosten. Ook is er geen beeld welk deel daarvan ten laste van onze gemeente komt. Op landelijk niveau is afgesproken dat gemeenten voor deze kosten gecompenseerd worden. Het is op dit moment niet te zeggen of deze compensatie afdoende is.

E Inhaalzorg

Het Rijk en gemeenten zijn in gesprek over de effecten die optreden na afloop van de crisis. Hierbij wordt gekeken naar de extra uitgaven over het geheel van 2020 voor zover die gerelateerd kunnen worden aan een evident uitstel van noodzakelijke zorg. Vooruitlopend op definitieve afspraken heeft het Rijk een voorschot uitgekeerd. Wij kunnen op dit moment niet goed inschatten hoe groot deze kosten op de korte termijn zijn, laat staan wat de consequenties zijn van de corona crisis voor de zorgvraag op de (middel)lange termijn. Om die reden kunnen we ook nog niet aangeven of de compensatie vanuit het Rijk voldoende is.

F Rechtmatigheid

Er zijn naast financiële gevolgen ook gevolgen voor de bepaling van de Rechtmatigheid van de zorgkosten. Veel van de bovenstaande regelingen zijn uit acute noodzaak geboren. Het rechtmatigheidsaspect van de kosten voortkomend uit die regelingen is pas later aan de orde gekomen.

Voor de continuïteitbijdrage zal gewerkt worden met finale kwijting. Dit houdt in dat we schriftelijk afstemmen met zorgaanbieders welk bedrag is overgemaakt. Wederzijds schriftelijke afstemming is voldoende om de rechtmatigheid van deze lasten vast te stellen.

Behalve dit specifieke aspect, bestaat het risico dat zorgaanbieders, niet in staat blijken aan alle verantwoordingsvereisten te voldoen. Zorgaanbieders moeten meerdere tijdelijke regelingen afstemmen met meerdere financiers (waaronder gemeenten).

In de afgelopen jaren is van een steeds groter deel van zorgkosten de rechtmatigheid vastgesteld. Voor het begrotingsjaar 2020 kan daarin sprake zijn van een trendbreuk, ondanks maatregelen die zijn genomen. We doen ons best om eventuele rechtmatigheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen, maar gezien de uitzonderlijke omstandigheden in 2020 kan het zijn dat sprake zal zijn van een grotere onrechtmatigheid of onzekerheid dan wenselijk is. Dit betekent ook dat het mogelijk is dat de verantwoordingsrapportage Sociaal Domein wat later opgeleverd wordt dan in eerdere jaren.